

Stanowisko

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych dotyczące przesłania informacji o wykonywaniu zawodu oraz działalności z nim związanej przez radcę prawnego w celu nawiązania stosunku prawnego w przedmiocie świadczania pomocy prawnej

1. Przedmiot sprawy.

W dniu 21 kwietnia 2017 r. do Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych skierowana została przez radcę prawnego prośba o przedstawienie stanowiska w przedmiocie stosowania art. 50 ust. 3 w związku z art. 31 i art. 33 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w związku z zamiarem złożenia przez radcę prawnego informacji o wykonywaniu zawodu oraz działalności z nim związanej w przedsiębiorstwie, w którym pomoc prawną dotychczas świadczyła kancelaria, a na jej zlecenie ten radca prawny, w celu nawiązania stosunku prawnego w przedmiocie świadczenia pomocy prawnej, w sytuacji zakończenia współpracy między tą kancelarią i tym przedsiębiorstwem.

2. Zagadnienie podlegające rozstrzygnięciu.

Z treści pisma inicjującego przedstawienie poniższego stanowiska Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych wynika, że radca prawny świadczył pomoc prawną na rzecz przedsiębiorstwa w ramach współpracy z kancelarią, którą łączyła z tym przedsiębiorstwem umowa. Przedsiębiorstwo rozwiązało umowę z kancelarią. W związku z tym radca prawny powziął wątpliwość, czy złożenie w tej sytuacji przez niego informacji o wykonywaniu zawodu oraz działalności z nim związanej w zakresie określonym w art. 31 ust. 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w tym przedsiębiorstwie nie będzie naruszało art. 50 ust. 3 w związku z art. 31 i art. 33 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

Radca prawny zamierza przesłać informację w zamkniętej kopercie z załączonym listem przewodnim wskazującym na przedłożenie tej informacji o wykonywaniu zawodu i działalności w celach wyłącznie informacyjnych oraz z zawartym w piśmie zastrzeżeniem - prośbą o przekazanie przez przedsiębiorcę korespondencji na cele archiwalne bez otwierania, jeżeli korzysta on już z obsługi prawnej oraz ze wskazaniem, iż celem złożenia

korrespondencji nie jest zamiar pozbawienia radcy prawnego obsługującego przedsiębiorstwo utraty klienta.

3. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska.

Dla przedstawienia stanowiska w sprawie, oparto się na następujących przepisach prawa:

- 1) Kodeks Etyki Radcy Prawnego - Uchwała Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014 r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego – art. 50 ust. 3 w związku z art. 31 i art. 33, art. 11, art. 13, art. 50 ust. 1 i ust. 2, art. 53 ust. 1 i ust. 2;
- 2) Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej) – Uchwała Nr 2/XVIII/98 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 10 października 1998 r. (z późn. zm.) - §23b ust. 1 i ust. 4.

Dla ustalenia stanu faktycznego wykorzystano zapytanie radcy prawnego z dnia 21 kwietnia 2017 r., powołane na wstępie niniejszego stanowiska.

4. Analiza zagadnienia

4.1. Mając na uwadze powyższe zagadnienie, na wstępie należy podkreślić, iż powołana przy Krajowej Radzie Radców Prawnych Komisja Etyki i Wykonywania Zawodu nie jest uprawniona do oceny i subsumpcji stanu faktycznego przedstawionego w treści wniosku. W ramach swojej właściwości Komisja rozpatruje sprawy związane z ogólną interpretacją przepisów Kodeksu Etyki Radcy Prawnego. Komisja nie rozpatruje spraw indywidualnych, w szczególności związanych z oceną, czy złożenie określonej informacji o wykonywaniu zawodu oraz działalności z nim związanej stanowić będzie naruszenie zasad etyki. W niniejszej sprawie Komisja Etyki i Wykonywania Zawodu może dokonać wyłącznie interpretacji przepisów zawartych w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego, to jest zagadnienia, czy dopuszczalne jest i zgodne z zasadami etyki w aspekcie pozyskiwania klienta przesłanie informacji o wykonywaniu zawodu i informacji z nim związanej do konkretnego przedsiębiorstwa przez radcę prawnego, który w przeszłości świadczył na rzecz tego przedsiębiorstwa pomoc prawną w ramach współpracy z kancelarią, z którą przedsiębiorstwo to łączyła umowa o świadczenie pomocy prawnej w sytuacji rozwiązania umowy między przedsiębiorstwem i kancelarią oraz zakończenia współpracy między kancelarią a tym radcą prawnym. Rozstrzygnięcie, czy przesłanie informacji o wykonywaniu zawodu oraz działalności z nim związanej w konkretnym stanie faktycznym może naruszać zasady etyki

należy do radcy prawnego zainteresowanego nawiązaniem stosunku prawnego w przedmiocie świadczenia pomocy prawnej na rzecz określonego podmiotu. Zauważyć także należy, że Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu nie przedstawiono szczegółowych okoliczności zakończenia współpracy między kancelarią i przedsiębiorstwem oraz między kancelarią i radcą prawnym, który w jej imieniu świadczył pomoc prawną na rzecz przedsiębiorstwa, wzajemnych relacji między radcą prawnym i osobami reprezentującymi przedsiębiorstwo oraz korespondencji adresowanej do przedsiębiorstwa.

4.2. Art. 50 ust. 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego stanowi, że radcy prawnemu nie wolno podejmować czynności zmierzających do pozbawienia innego radcy prawnego zatrudnienia lub utraty klienta, chyba że wynika to z jego obowiązków przewidzianych prawem albo stanowi zgodną z Kodeksem formę pozyskiwania klienta. Przedłożone Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych zagadnienie do rozstrzygnięcia dotyczy drugiej z opisanych sytuacji, to jest kwestii zgodnej z Kodeksem formy pozyskiwania klienta, która w efekcie może zainicjować działania potencjalnego klienta zmierzające do zmiany radcy prawnego świadczącego na jego rzecz pomoc prawną.

Pozyskiwanie klienta reguluje art. 33 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, zgodnie z którym czynnością tą jest, bez względu na formę i środki techniczne, **każde działanie radcy prawnego będące bezpośrednią propozycją zawarcia umowy** z konkretnym klientem. Przepis ten wprowadza przy tym wymóg pozyskiwania klientów w sposób zgodny z prawem, dobrymi obyczajami i z poszanowaniem godności zawodu.

Wysłanie korespondencji do konkretnego adresata zawierające dopuszczalne na gruncie art. 31 ust. 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego informacje nakierowane na zainteresowanie go i ewentualne zainicjowanie rozmów w celu nawiązania współpracy **zakwalifikować należy jako pozyskiwanie klienta, a nie informowanie o wykonywaniu zawodu** w rozumieniu art. 31 ust. 1 i ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego. O kwalifikacji podejmowanych aktywności przez radcę prawnego **decydować bowiem będzie ich cel oraz krąg adresatów.**

Zauważyć należy, że **informowanie o wykonywaniu zawodu** oraz działalności z nim związanej jest prawem radcy prawnego, z zastrzeżeniem jednak, że informowaniem jest inicjowane przez radcę prawnego działanie **niestanowiące bezpośredniej propozycji zawarcia umowy z konkretnym klientem**, bez względu na jego treść, formę i środki techniczne (art. 31 ust. 1 i ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego). Prawo to konkretyzuje się w podanym przykładowo katalogu dopuszczalnych informacji (art. 31 ust. 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego) oraz wprowadzonym zakazie informowania sprzecznego z prawem, dobrym obyczajem lub naruszającym godność zawodu radcy prawnego (art. 32 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego).

W literaturze przedmiotu wskazuje się, że „[-] różnica pomiędzy informowaniem a pozyskiwaniem polega na odmiennym celu oraz adresacie działania radcy prawnego.

Informowanie to rzetelne, obiektywne i rzeczowe przekazanie informacji o wykonywaniu zawodu, skierowane do nieograniczonej liczby adresatów. Pozyskiwanie oznacza natomiast działanie ukierunkowane na indywidualnego odbiorcę celem, którego jest zawarcie umowy.” (tak: A. Sękowska [w:] T. Jaroszyński, A. Sękowska, P. Skuczyński, Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz, Wydawnictwo Praktyka Prawnicza, Warszawa 2016, s. 166 – podkr. Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych).

W ocenie Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych przekaz radcy prawnego nastawiony na pozyskiwanie klienta, a nie wyłącznie informowanie o wykonywaniu zawodu oraz działalności z nim związanej wzmocnić mogą określone okoliczności faktyczne z nim związane, w szczególności kierowanie go przez radcę prawnego do adresata z którym w przeszłości współpracował. W takim przypadku występować bowiem będą dodatkowe aspekty natury psychologicznej, wpływające na proces decyzyjny adresata korespondencji, takie jak pozytywne oceny współpracy w przeszłości, relacje zawodowe i odbiór radcy prawnego nie tylko przez adresata, ale także osoby przez niego zatrudniane, znajomość metod pracy radcy prawnego, wiedza w zakresie dyspozycyjności czasowej, efektywności i rzetelności w wykonywaniu zleczanych zadań itp. Opierając się na doświadczeniu życiowym zakładać można, że adresatem korespondencji będzie podmiot z którym radcę prawnego łączyły w przeszłości pozytywne relacje oraz satysfakcjonująca współpraca. Kierowanie korespondencji w odmienną sytuację należałoby uznać za, co do zasady, niecelowe. W konsekwencji tym bardziej aktualny i wyrazisty w takim stanie faktycznym stanie się problem **prawdopodobieństwa naruszenia zakazu** zawartego w art. 50 ust. 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

Na tym tle cenną wskazówkę interpretacyjną zawiera literatura przedmiotu, w której zauważono w szczególności, że „[-] *nieustająca dyskusja dotyczy również swoistej akwizycji świadczenia pomocy prawnej poprzez przesyłanie informacji lub ofert do konkretnych odbiorców. Artykuł 10 ustawy z 18 listopada 2002r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną przesądza, że zakazane jest przesyłanie niezamówionej informacji handlowej skierowanej do oznaczonego odbiorcy będącego osobą fizyczną za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej. Powyższe spowodowało, w mojej ocenie wątpliwe, domniemanie, że przesyłanie takiej informacji, oferty czy zasad współpracy do przedsiębiorców, osób prawnych i jednostek nieposiadających osobowości prawnej jest dopuszczalne.*” (tak: A. Sękowska, op. cit., s. 167).

Interesującą propozycję wykładni art. 33 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego zaproponował P. Łabieniec, wskazując, że przyjęta w Kodeksie zwięzłość regulacji w zakresie pozyskiwania klientów, **przerzucająca na orzecznictwo dyscyplinarne ciężar wyznaczania dopuszczalnych granic zachowań** w tym obszarze, nie wyklucza pomocniczo zastosowania w stosunku do radców prawnych ograniczeń w zakresie pozyskiwania klientów nakładanych na adwokatów. Odwołuje się przy tym do §23b Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej), które w interesującym nas

zakresie wprowadzają listę zachowań zabronionych w postaci: 1) proponowania usług potencjalnym klientom w formie oferty skierowanej do osób, które uprzednio nie wyraziły takiego życzenia oraz 2) zwracania się do potencjalnych klientów w celu przekazywania informacji o swojej działalności, również podczas nieproszonych wizyt, rozmów telefonicznych i w korespondencji do osób niezwracających się do adwokata o pomoc prawną. Zdaniem P. Łabieńca „[-] wymienione zachowania można uznać za sprzeczne z godnością zawodu radcy prawnego i jako takie zabronione nie tylko przez etykę adwokacką, ale również etykę radców prawnych.” (tak: P. Łabieniec [w:] M. Król, M. Górski, M. Klauze, J. Leszczyński, P. Łabieniec, S. Wojtczak, M. Wysoczyńska, Etyka adwokacka i radcowska. Komentarz, orzecznictwo i kazusy, Seria Aplikacje Prawnicze, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 278).

W ocenie Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych zapatrywania A. Sękowskiej i P. Łabieńca wyznaczające dopuszczalne granice aktywności radcy prawnego w celu pozyskiwania klientów **zasługują na aprobatę**. Zauważyć przy tym należy, że zawód radcy prawnego, tak samo jak zawód adwokata, jest prawniczym zawodem zaufania publicznego. Wynikające z tego statusu zobowiązania stanowią determinantę z jednej strony powinny, z drugiej strony dopuszczalnych zachowań. Odmienne punkt widzenia stanowiłby podważenie oczekiwanego w przestrzeni publicznej postrzegania zawodu, co nie może być akceptowane. Prowadziłoby to bowiem do eliminacji podstawowych wartości i zasad zawodu radcy prawnego.

Istotną jest również okoliczność, że sformułowane w sposób ogólny w art. 33 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego dopuszczalne ramy aktywności radcy prawnego pozwalają na kwalifikację zachowań kazuistycznie określonych w §23b ust. 1 i ust. 4 Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej), o których była mowa wyżej, jako wypełniających przykładowy zakres zachowań wykraczających poza zgodne z Kodeksem Etyki Radcy Prawnego pozyskiwanie klientów przez radców prawnych. Te zaś przykładowe zachowania wymagają uwzględnienia przy ocenie przesłania informacji o wykonywaniu zawodu oraz działalności z nim związanej przez radcę prawnego w celu nawiązania stosunku prawnego w przedmiocie świadczenia pomocy prawnej.

4.3. Poszukiwanie wzorca zachowania radcy prawnego w ramach oceny zagadnienia stanowiącego przedmiot rozważań prowadzi na tle regulacji art. 50 ust. 3 w związku z art. 33 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego do konstatacji, że zalecanym rozwiązaniem powinno być ograniczenie się do ustalenia przez radcę prawnego czy adresat korzysta z pomocy prawnej i dopiero w przypadku negatywnej informacji przekazanie informacji o wykonywaniu zawodu oraz działalności z nim związanej, chyba że stan faktyczny wskazywałby na brak ryzyka naruszenia art. 50 ust. 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, co mogłoby mieć miejsce w szczególności w sytuacji przekazania radcy prawnemu informacji od adresata korespondencji o zainteresowaniu zwiększeniem liczby radców prawnych świadczących

pomoc prawną. Postępowanie radcy prawnego powinno zmierzać do neutralizacji zachowań, które mogłyby prowadzić do pozbawienia innego radcy prawnego zatrudnienia lub utraty klienta. Szczególnej ostrożności w tym zakresie wymagają czynności pozyskiwania klienta i ich ocena w kontekście dopuszczalnych zachowań na gruncie art. 33 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

Nawet złożenie przez radcę prawnego informacji o wykonywaniu zawodu oraz działalności z nim związanej w zakresie określonym w art. 31 ust. 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w przedsiębiorstwie w zamkniętej kopercie z załączonym listem przewodnim wskazującym na przedłożenie tej informacji o wykonywaniu zawodu i działalności w celach wyłącznie informacyjnych oraz z zawartym w piśmie zastrzeżeniem - prośbą o przekazanie przez przedsiębiorcę korespondencji na cele archiwalne bez otwierania, jeżeli korzysta on już z obsługi prawnej oraz ze wskazaniem, iż celem złożenia korespondencji nie jest zamiar pozbawienia radcy prawnego obsługującego przedsiębiorstwo utraty klienta **nie wyklucza w konkretnym stanie faktycznym ryzyka zarzutu naruszenia art. 33 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego**, a to poprzez pozyskiwanie klienta z naruszeniem dobrych obyczajów oraz godności zawodu. Złożenie opisanej korespondencji łącznie, nawet w sytuacji umieszczenia informacji o wykonywaniu zawodu oraz działalności z nim związanej w zamkniętej kopercie, może nieść bowiem za sobą ryzyko nadmiernej perswazji i bezpośredniego wpływu na zachowania adresata korespondencji, których skutkiem może być zainicjowanie procesu decyzyjnego zmierzającego do zmiany radcy prawnego świadczącego pomoc prawną. Z kolei rozdzielenie korespondencji, o której mowa wyżej, z punktu widzenia wskazanych ryzyk jest rozwiązaniem bezpieczniejszym, jako bardziej neutralnym, a przez to zalecanym w szczególności w kontekście zachowania dobrych obyczajów i poszanowania godności zawodu. W sytuacji bowiem możliwych różnych zachowań w procesie pozyskiwania klientów ocena przestrzegania wymogów art. 50 ust. 3 w związku z art. 33 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego podlegać będzie stopniowaniu.

Zwrócić przy tym należy uwagę, iż obowiązek dowiedzenia się przez radcę prawnego, czy inny radca prawny nie świadczy pomocy prawnej w przypadku nakładania się na siebie obszarów tej pomocy nie jest ograniczony wyłącznie do sytuacji uregulowanej w art. 53 ust. 1 i ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, to jest obowiązku uzyskania przed rozpoczęciem wykonywania czynności od klienta określonych informacji w zakresie działania w sprawie innego radcy prawnego. Obowiązek ten jest szerszy i dotyczy także etapu pozyskiwania klienta, nie będąc przy tym ograniczonym do sprawy, jak to ma miejsce w przypadku art. 53 ust. 1 i ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, ale świadczenia pomocy prawnej w ogóle przez innego radcę prawnego. Za taką wykładnią przemawiają w szczególności regulacje art. 50 ust. 3 w związku z art. 33 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

4.4. Każdorazowego przeanalizowania i stosowania przy podejmowaniu przez radcę prawnego decyzji w sprawie pozyskiwania klienta w opisanym stanie faktycznym wymagać

będą jeszcze inne przepisy Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, w szczególności dotyczące podstawowych zasad wykonywania zawodu oraz wartości i obowiązków etycznych radcy prawnego, w tym obowiązku dbałości o godność zawodu (art. 11) i kierowania się zasadami koleżeństwa (art. 13) oraz dotyczące stosunków pomiędzy radcami prawnymi, w tym obowiązku lojalności i koleżeństwa wobec członków samorządu (art. 50 ust. 1), w tym wobec radcy prawnego współpracującego z nim w kancelarii również po zakończeniu współpracy (art. 50 ust. 2). Ten ostatni przypadek może mieć znaczenie w sytuacji pozyskiwania byłego klienta kancelarii, z którą ten radca prawny współpracował i w imieniu której świadczył na rzecz tego klienta pomoc prawną.

5. Podsumowanie

5.1. Wysłanie korespondencji do konkretnego adresata zawierające dopuszczalne na gruncie art. 31 ust. 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego informacje nakierowane na zainteresowanie go i ewentualne zainicjowanie rozmów w celu nawiązania współpracy **zakwalifikować należy jako pozyskiwanie klienta, a nie informowanie o wykonywaniu zawodu** w rozumieniu art. 31 ust. 1 i ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego. Działania te podlegają w konsekwencji ocenie przez pryzmat art. 50 ust. 3 w związku z art. 33 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego. Ocena ta powinna jednak każdorazowo uwzględniać także inne normy etyczne obowiązujące radcę prawnego, w szczególności zawierające podstawowe zasady wykonywania zawodu oraz wartości i obowiązki etyczne radcy prawnego, a także regulujące stosunki pomiędzy radcami prawnymi.

5.2. Wysłanie informacji o wykonywaniu zawodu oraz działalności z nim związanej w ramach pozyskiwania klienta powinno zostać uzależnione od dokonania **uprzedniego ustalenia przez radcę prawnego**, czy adresat korespondencji korzysta już z pomocy prawnej radcy prawnego. Czynności te powinny zostać rozdzielone.

Ocena zachowań radcy prawnego w dopuszczalnych granicach pozyskiwania klienta zależeć będzie od konkretnego stanu faktycznego i podlegać powinna stopniowaniu w procesie poszukiwania wzorca postępowania z jednej strony oraz ryzyka naruszenia zasad etyki z drugiej strony.

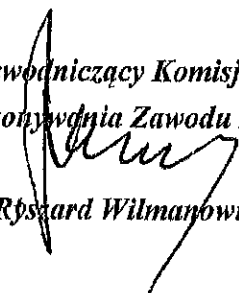
5.3. Pozyskiwanie klienta należy do wrażliwego obszaru związanego z wykonywaniem zawodu radcy prawnego. Przestrzeganie zasad deontologii zawodowej w tym zakresie nabiera szczególnego znaczenia w aktualnej sytuacji na rynku świadczenia pomocy prawnej. Mając na uwadze analizowane przepisy Kodeksu Etyki Zawodu Radcy Prawnego dotyczące pozyskiwania klienta należy pamiętać, iż zawód radcy prawnego jest to zawód zaufania publicznego, respektujący ideały i obowiązki etyczne ukształtowane w toku jego

wykonywania. Są to zarówno obowiązki radcy prawnego względem klientów, sądów oraz pozostałych organów ochrony prawnej, innych radców prawnych i samorządu zawodowego – związane z rolą zawodu cieszącego się odpowiednim prestiżem i zaufaniem. Do wymogów profesjonalizmu tego zawodu zaliczyć można dbałość o podejmowanie zgodnych z zasadami deontologii działań mających na celu nawiązanie współpracy w celu świadczenia pomocy prawnej. Brak zgody na pozyskiwanie klienta z naruszeniem podstawowych zasad wykonywania zawodu oraz wartości i obowiązków etycznych radcy prawnego, a także regulacji dotyczących stosunków pomiędzy radcami prawnymi jest przejawem godności zawodowej.

Opracował:

r. pr. Grzegorz Wyszogrodzki

Przewodniczący Komisji
Etyki i Wykonywania Zawodu KRRP

r. pr. Ryszard Wilmanowicz